

Migrar amb discapacitat

Drets, obstacles i acompanyament

**Una persona migrant
amb discapacitat és
una persona d'un tercer
país que presenta
una discapacitat*,
certificada o no per les
autoritats espanyoles.**

*Física, orgànica, intel·lectual, sensorial,
per malaltia mental o del desenvolupament.

Contingut

01. Sabies que les persones migrants amb discapacitat viuen múltiples desavantatges?	4
02. Drets de les persones migrants amb discapacitat	6
03. Principals obstacles que afronten persones migrants amb discapacitat	8
04. Claus per a un acompanyament antiracista i anticapacitista	10

01.

Sabies que les persones migrants amb discapacitat viuen múltiples desavantatges?

Capacitisme

El sistema de creences, pràctiques i normes socials que assigna més valor a qui té certes capacitats físiques, cognitives, sensorials "estàndard o típiques" i devalua o exclou qui no les té.

No es tracta només de prejudicis individuals, sinó de com les institucions, lleis, espais físics i culturals funcionen sota la idea que "ser capaç" és una obligació personal, exigint a qui no té discapacitat, adaptar-se o quedar-se fora.

En aquest sistema, les persones amb discapacitat pateixen discriminació, exclusió, menys accés a drets i oportunitats, invisibilització o **posada en qüestió de la seva autonomia**.

Quan, a més, s'ha migrat, els obstacles s'entrecreuen: al capacitisme se li suma el racisme estructural i les traves administratives.

Aquesta combinació limita la seva autonomia, dificulta l'obtenció de drets i augmenta la vulnerabilitat davant l'exclusió i l'explotació.

Racisme institucional

És la discriminació sistemàtica que es produeix dins les institucions públiques i privades, com la policia, l'educació o els serveis socials.

Es manifesta amb **normes, pràctiques i actituds** que, encara que no sempre siguin explícites, **situen les persones migrants i racialitzades en desavantatge** (ex. sol·licitar documentació addicional per a inscripcions a centres educatius).

Quan, a més, hi ha discapacitat, els obstacles es multipliquen.

Les persones migrants amb discapacitat afronten traves per a ser reconegudes oficialment, accedir a l'atenció sanitària, educativa i social, i participar plenament a la societat.

Dol migratori

És el procés emocional que es dona quan una persona migra i ha d'afrontar pèrdues importants. Es diferencia d'altres dols perquè:

És **múltiple**: no es perd una sola cosa, sinó moltes (entorn, pràctiques culturals, relacions afectives, idioma, sentit de pertinença, estatus, diagnòstics reconeguts). Però la relació amb el país d'origen segueix existint.

És **recurrent**: pot reactivar-se en moments com la rebuda de notícies del país d'origen, dates especials o nostàlgia.

Quan, a més, hi ha discapacitat, aquesta pèrdua es multiplica perquè es trenquen els suports comunitaris i quotidians que proporcionaven autonomia.

02.

Drets de les persones migrants amb discapacitat

Les persones migrants amb discapacitat gaudeixen d'un conjunt de drets plens que es reconeixen tant per la seva condició de migrades com per la seva discapacitat. **Aquests drets no es perden al combinar-se ambdues condicions:** ser migrant no disminueix els drets que corresponen a una persona amb discapacitat, i tenir una discapacitat no limita els drets que es reconeixen a les persones que migren.

Dret a la igualtat de tracte i a no ser discriminades

Totes les persones, independentment de la seva discapacitat i el seu origen, tenen dret a ser tractades amb igualtat i respecte.

— Llei 15/2022 integral per a la Igualtat de Tracte i la No Discriminació; Convenció de l'ONU sobre discapacitat.

Dret a l'atenció sanitària i social adequada

Les persones migrants amb discapacitat poden accedir a serveis de salut, assistència i suports socials, sense que la seva nacionalitat o situació administrativa sigui un obstacle.

— Llei orgànica 4/2000, sobre estrangeria; RDL 1/2013 sobre discapacitat i inclusió social.

Dret a l'educació inclusiva i adaptada

Totes les persones migrants amb discapacitat tenen dret a estudiar en entorns inclusius i a rebre suport específics segons les seves necessitats, com intèrprets o adaptacions curriculars.

— RDL 1/2013 sobre discapacitat i inclusió social; Convenció de l'ONU sobre discapacitat.

Dret a feina i a unes condicions laborals justes

Les persones amb discapacitat migrants tenen dret a treballar en igualtat de condicions i sense discriminació per discapacitat o per la seva situació d'estrangeria.

— Directiva 2000/78/CE, per a la igualtat de tracte en el lloc de treball; Llei Orgànica 4/2000, sobre estrangeria

Dret a exercir la seva capacitat jurídica i a prendre decisions

Tota persona amb discapacitat migrant pot decidir sobre la seva vida i assumptes legals, amb suports si els necessita.

— Llei 8/2021, sobre capacitat jurídica i discapacitat; Convenció de l'ONU sobre discapacitat.

Dret a la participació social i cultural

Les persones migrants amb discapacitat tenen dret a formar part de la comunitat, participar en activitats culturals i socials, i ser incloses a la vida comunitària.

— Carta de Drets Fonamentals de la UE; Estratègia UE 2021-2030 sobre discapacitat.

Dret a l'accessibilitat i suport específics

Les persones migrades amb discapacitat tenen dret a accedir a entorns, serveis i comunicacions accessibles, incloent intèrprets, adaptacions curriculars i suports tècnics.

— RDL 1/2013; Convenció ONU; Estratègia UE 2021-2030

03. Principals obstacles que afronten les persones migrants amb discapacitat

Segons l'Observatori Permanent de la Immigració, per a 2018, **només el 2,2% de les persones migrants residents a Espanya tenen la discapacitat reconeguda** oficialment. Aquesta xifra, a més d'estar desactualitzada, subestima la realitat, ja que moltes persones migrants afronten obstacles per accedir al diagnòstic i al reconeixement oficial.

Encara que l'Estat espanyol ha consolidat un marc normatiu ampli que protegeix els drets de les persones amb discapacitat, aquestes lleis tenen importants buits en el que té a veure amb les persones migrants amb discapacitat. La situació administrativa, els biaixos institucionals i el racisme poden crear obstacles que limiten les seves oportunitats i autonomia.

Per exemple, les lleis d'estrangeria (LO 4/2000) i de dependència (Llei 39/2006) estableixen requisits que retarden l'accés a drets.

Per a sol·licitar el Grau de Dependència s'exigeix haver residit a Espanya almenys 5 anys, mentre que per a demanar el permís de residència per arrelament social es requereixen 2 anys de residència irregular.

Per la seva part, la **Llei 12/2009** reguladora del dret a l'asil i a la protecció subsidiària únicament menciona la discapacitat en el seu article 46 com una circumstància d'especial vulnerabilitat a considerar, sense que existeixi un desenvolupament normatiu que estableixi mesures concretes de protecció, accessibilitat o ajustaments raonables.

Sense permís de residència, no es pot tramitar el reconeixement oficial de la discapacitat.

A més, els projectes administratius i d'estrangeria acostumen a no ser accessibles, el que deixa moltes persones migrants amb discapacitat sense accés a ajudes i programes de suport durant llargs períodes.

Tot això genera un cercle de barreres per a garantir drets a les persones migrants amb discapacitat en diferents àmbits:

04. Claus per a un acompanyament antiracista i anticapacitista

Per a abordar de manera efectiva la discriminació interseccional de les persones migrants amb discapacitat cal un enfoc de drets i una feina coordinada entre organitzacions, institucions públiques i xarxes de suport familiar i comunitari per a garantir un acompanyament efectiu i sostenible.

Aquest acompanyament ha d'estar informat per una perspectiva antiracista, que reconegui les barreres estructurals que afronten les persones migrants i les combati activament. Per això, és indispensable una formació continuada dels equips d'acompanyament i que aquests obrin espais de reflexió crítica sobre accessibilitat, diversitat i antiracisme.

“ La planificació centrada en la persona és un paradigma d'acompanyament a persones amb discapacitat basat en els seus drets, autonomia i autodeterminació

En el cas de les **persones migrants i o/racialitzades amb discapacitat**, aquesta metodologia s'ha d'ampliar de manera que permeti reconèixer com la seva situació administrativa, les barreres lingüístiques i el racisme estructural condicionen el seu accés a drets. Posar al centre la persona significa també reconèixer la seva posició migratòria i racial, i construir suports que respectin la seva diversitat cultural, els seus temps i les seves lluites específiques enfront l'exclusió. Per això és recomana:

Cocreació d'un pla d'actuació integral

- Adoptar una **atenció flexible**, adaptada a les condicions, temps i ritmes de cada persona, que incorpori un **enfocament intercultural**, reconeixent i valorant la diversitat d'experiències, sabers i formes de vida.
- Practicar l'**escolta activa**, afavorint vincles horitzontals i de confiança, utilitzant un llenguatge inclusiu i no capacitista.
- Definir un cercle de suport amb les **persones significatives** a la vida de la persona migrant amb discapacitat i incloure-les en el procés. Això, tenint en compte que les xarxes de suport són dèbils o inexistents per a les famílies migrants.
- Seleccionar juntament amb la persona **fites realistes** partint de les seves capacitats -i no de les seves dificultats- i respectant la seva autonomia en la presa de decisions sobre el procés, però tenint en compte la seva situació administrativa i possibles temps d'espera (regularització, accés a ajudes).
- Reconèixer i combatre activament les barreres estructurals i el racisme. Explorar dues dimensions alhora:

Migració: situació administrativa, terminis de regularització, accés a salut/educació/feina formal.

Discapacitat: la persona té una discapacitat reconeguda o no reconeguda? Però, alerta, no deixis que prejudicis racistes et facin pensar que les diferències culturals o parlar castellà com a llengua estrangera són mostres de discapacitat.

- Elaborar un esquema clar de passos i prioritats, **anticipant barreres burocràtiques pròpies de l'estrangeria**.
- Identificar conjuntament com la **discriminació racial i institucional** pot obstaculitzar cada pas (ex.: retards en la valoració de discapacitat per NIE, tracte discriminatori a les institucions, etc.).

Xarxa d'interprets i traductors/es

- Garantir que la persona i la seva xarxa rebin informació **en la seva llengua o en formats accessibles** (lectura fàcil, pictogrames, braille o LSE) sobre quines persones estaran implicades en el seu procés.
- Disposar d'un **banc d'interprets i traductors/es especialitzats/des** que facilitin la comunicació en diferents idiomes i sistemes de comunicació alternatius.
- Assegurar-se que la persona migrant amb discapacitat **entén de forma plena** la informació per a la presa autònoma de decisions: donar a la persona la possibilitat de dir "no ho entenc" i reforçar els missatges importants (ex.: crear manuals de lectura fàcil sobre el nou reglament d'estrangeria).

Respecte a l'autonomia i la justícia social

- **Promoure un acompanyament basat en l'autonomia**, evitant actituds paternalistes que generin dependència de l'entitat o de la professional.
- **Parlar directament a la persona**, mirant-la a ella, respectant i validant la seva experiència, coneixements, opinions i drets.
- Reconèixer com **la discriminació racial influeix** en la forma en què se les percep i se les tracta.
- Evitar la **infantilització** producte dels estigmes associats amb la discapacitat i la migració que limita el seu accés a drets.

Treball en xarxa

- Crear una agenda de contactes que **inclogui tant entitats de migració com de discapacitat**, i que contemplin a més **serveis d'estrangeria, antidiscriminació i treball inclusiu**.
- Contactar amb entitats que facilitin l'accés a pròtesis i altres materials de suport. Això és clau per a millorar la mobilitat i qualitat de vida de les persones amb discapacitat, especialment aquelles amb escassos recursos econòmics.
- Crear un pla d'acompanyament conjunt entre les organitzacions.
- Explicar sempre la diferència entre **recursos universals** (als que s'accedeix sense importar documentació administrativa) i recursos **condicionats a la regularitat administrativa**.
- Si hi ha esperes llargues (ex.: padró o valoració de la discapacitat), oferir **recursos comunitaris provisionals**, evitant que les persones quedin sense suports en el *durant*.

Seguiment i avaluació continuada

- Escoltar activa i contínuament els canvis en les circumstàncies i prioritats de la persona. Posant especial èmfasi en la **situació administrativa** (ex.: caducitat del NIE, sol·licitud de protecció internacional, etc.).
- Ajustar l'acompanyament en funció dels **avanços legals** (ex.: accés a feina després de la regularització, ajudes noves després del reconeixement oficial de la discapacitat).
- Incloure una estratègia de **denúncia segura** davant de situacions de discriminació racial durant el procés d'acompanyament.
- Documentar cada **incidència de discriminació** (ex.: tracte desigual en serveis socials, negatives d'accés) per a poder activar protocols de protecció.

Espais de respir familiar durant l'acompanyament

- Oferir suports de respir psicològic i social que tinguin en compte el **dol migratori**, la **soledat no desitjada**, la **situació de vulnerabilitat** per la incertesa de la situació administrativa irregular i la **diversitat cultural** en la criança, cura i comprensió de la discapacitat.
- Promoure espais d'oci i cures **antiracistes i culturalment inclusius**: que la família pugui sentir-se reconeguda i no qüestionada pel seu origen.
- Facilitar la participació de **voluntariat de la mateixa comunitat migrant**, el que pot generar més confiança i suport mutu.
- Informar clarament sobre **respirs formals i informals** disponibles a la ciutat, indicant si requereixen de regularitat administrativa o no.

Acompanyar sense barreres és un compromís col·lectiu davant del racisme i del capacitisme.

A Red Acoge volem que aquesta informació sigui accessible. Per això, aquest material està disponible en Lectura Fàcil i Llengua de Signes Espanyola (LSE) a <https://redacoge.org/>

Promovem una comunicació a l'abast de qui la necessita.

Vols ampliar aquesta informació?

Contacta'ns:

bayt-al-thaafa.nodiscriminacion@redacoge.org

elche.nodiscriminacion@redacoge.org

lucena.nodiscriminacion2@redacoge.org

guada.acoge.nodiscriminacion@redacoge.org

inclusio@valencia-acoge.org

planificacion@cordoba-acoge.com

burgos.nodiscriminacion@redacoge.org

rioja.nodiscriminacion@redacoge.org

murcia.nodiscriminacion@redacoge.org

salamanca.nodiscriminacion@redacoge.org

PROJECTE_

Més enllà d'allò que es veu:

prevenció de la discriminació interseccional en població migrant

Un projecte de: **RED** **acoge**

Finançat per:

POR SOLIDARIDAD
OTROS FINES DE INTERÉS SOCIAL